

Motion till riksdagen 2017/18:3735

av **Tomas Tobé m.fl. (M)**

Bekämpa terrorism

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samordning och effektivisering av samhällets insatser för att bryta det utanförskap och den utsatthet som finns i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta fram en konkret handlingsplan för det förebyggande arbetet mot radikaliserings och terrorism och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ansvaret för arbetet att motverka radikaliserings och våldsbejakande extremism ska ligga på högsta politiska nivå i kommunerna och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över offentlighets- och sekretesslagen i syfte att underlätta överföringen av uppgifter mellan olika aktörer för att bättre kunna förebygga och bekämpa terrorism och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Säkerhetspolisen ska ges ett tydligt samordningsuppdrag gällande personer som misstänks ha kopplingar till terrorismrelaterad verksamhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till den lagstiftning som krävs för att kunna säkerställa att inga offentliga medel utbetalas som riskerar att komma till användning för verksamhet eller åtgärder som riskerar att direkt eller indirekt främja eller stödja radikaliserings, våldsbejakande extremism eller terrorism, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till den lagstiftning som krävs för att kunna säkerställa att felaktigt utbetalda eller felaktigt använda offentliga medel ska kunna återkrävas om medlen kommit till användning för verksamhet eller åtgärder som främjat eller riskerar att direkt eller indirekt stödja radikaliserings, våldsbejakande extremism eller terrorism, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att dels ett system för upptäckt och identifiering, dels ett system för övervakning och uppföljning av potentiella terrorister bör tillskapas som rättsligt, praktiskt och med tillräcklig precision i olika myndigheters verksamheter effektivt kan bidra till att urskilja individer som kan innebära en risk för rikets säkerhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en strategi för att hantera återvändare ska tillskapas där lagföring ska komma i främsta rummet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ytterligare ökade resurser till Säkerhetspolisen för att kunna möta terroristhotet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Nationella insatsstyrkan ska ha tillräcklig operativ förmåga och kunna agera i samband med terroristangrepp på flera geografiska platser samtidigt och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kapaciteten och behovet av att i Sverige kunna utreda terroristbrott och krigsbrott som begåtts utomlands och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett utvecklat och fortsatt arbete för att inom Kriminalvården kunna upptäcka och motverka radikaliserings på kriminalvårdsanstalterna samt inom frivården och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till strukturerad och bred samverkan mellan myndigheter – som Säkerhetspolisen, polisen, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Tullverket, Kronofogdemyndigheten, Finansinspektionen, Bolagsverket och andra – och bank- och finanssektorn samt andra branscher och branschföreträdare i syfte att kunna upptäcka och ta initiativ mot finansiering av terrorism och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge polisen, Tullverket och Kronofogdemyndigheten ett tydligt uppdrag att löpande samverka och genomföra gemensamma kontroller för att komma åt finansiering av terrorism och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till åtgärder som ska motverka och med straffrättsliga medel kunna bekämpa finansiering av terrorism som sker vid sidan av de reguljära finansiella systemen och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras möjligt att erhålla underrättelseinformation från signalspaning parallellt med en pågående förundersökning avseende en viss person, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av om nuvarande lagstiftning på tvångsmedelsområdet står i överensstämmelse med dagens tekniska utveckling samt redan känd kommande och förväntad teknikutveckling och vid behov återkomma med förslag till lagändringar och eventuell ny lagstiftning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av Säkerhetspolisens behov av nya verktyg för att upptäcka och utreda terroristbrott, utöver hemlig dataavläsning som är under utredning, och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra en allmän översyn av preventivlagstiftningen i syfte att utreda om det föreligger behov av att göra den användbar i fler fall än i dag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utreda en ny form av preventivlagstiftning som ger Säkerhetspolisen möjlighet att kalla återvändare till förhör, i syfte att erhålla information i underrättelsesyfte, när förutsättningar att inleda förundersökning inte föreligger, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillskapa en strategi för att hantera problemen med cyberkriminalitet – som också kan kopplas till terroristorganisationer – och hur terroristorganisationers användning och propagandaspridning på internet och sociala medier ska motverkas och hanteras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast ska presentera lagförslag som skapar förutsättningar för att lagringen och överlämningen av trafikdatauppgifter fungerar när det gäller brott som hotar rikets säkerhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör ta initiativ till ytterligare kriminalisering av samröre med terroristorganisationer genom medverkan i stödfunktioner – såsom materiellvård, transport och underhåll, matlagning eller på annat liknande sätt – som bidrar till organisationens förmåga att delta i en väpnad konflikt eller att begå allvarliga brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att i svenska pass skriva in förbud mot att besöka vissa länder i syfte att förhindra deltagande i terroristaktiviteter och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda frågan om det kan göras möjligt att återkalla ett svenskt medborgarskap för den som döms för terroristbrott och viss annan terrorismrelaterad brottslighet och har dubbla medborgarskap, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör bli lättare att återkalla uppehållstillstånd vid tillräckligt starka misstankar om kopplingar till terrorismrelaterad verksamhet och viss annan brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagen om särskild utlänningskontroll i syfte att den ska kunna tillämpas i fler fall än vad som sker i dag och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att skärpa straffen för vissa brott inom terrorismområdet, såsom offentlig uppmaning till terroristbrott, rekrytering till terroristbrott, utbildning till terroristbrott, finansiering av terroristbrott och resor i terrorismsyfte, och tillkännager detta för regeringen.

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett helhetsperspektiv samt kraftfulla åtgärder för bekämpande och motverkande av terrorism ska vara fokus för Sveriges internationella arbete och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska bidra till kapacitetsutbyggnad av rättsliga funktioner i andra länder, inte minst för att kunna säkra bevisning avseende terroristbrott och krigsförbrytelser, och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör bidra till att världens länder på ett bättre och mer effektivt sätt driver på genomförandet och implementeringen i nationell lagstiftning av säkerhetsrådets resolutioner, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör bidra till att – i de länder där störst behov föreligger – utveckla de nationella rättssystemen och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör bidra till att utveckla samarbetet inom Europeiska unionen för att effektivare kunna bekämpa terrorism och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i ökad utsträckning använda det svenska biståndet för att stärka stater i sönderfall som är i farozonen för att bli baser åt terrorister, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Terrorism är vissa brott som begås av individer med ett kvalificerat uppsåt att antingen injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp, att otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd, eller – slutligen – att allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i en stat eller i en mellanstatlig organisation.

Terrorism är, genom det kvalificerade uppsåt som krävs för att kunna fällas för terroristbrott, därmed värdestyrd brottslighet som – i princip – alltid utgår från en politisk eller en religiös värderingsgrund. Terrorism måste därför förebyggas och bekämpas på alla plan och det kräver i sin tur en bred palett av olika åtgärder. Ansvaret för Sverige som stat att bekämpa terrorism föreligger inte bara gentemot den egna befolkningen utan också gentemot andra stater och människor i hela världen.

Terrorism är i dag i grunden ett globalt problem där varje stat har ett ansvar för att motverka det systematiska användandet av våld eller förstörelse som riktas mot oskyldiga människor och företrädesvis civila mål. Sverige ska ha en trygghet att lita på. Det kräver att kraftfulla åtgärder mot terrorism vidtas.

Terrorism är ett allvarligt och på många sätt växande problem i hela världen. Vissa länder är mer utsatta än andra. Ser man till utvecklingen av terrorismen och den statistik som finns tillgänglig i Global Terrorism Database (GTD), där mer än 170 000 terrordåd finns registrerade, kan man konstatera att det totala antalet dödsfall till följd av terrorism ökade med 80 procent mellan 2013 och 2014.

Terrorismen är fortfarande starkt koncentrerad till fem av världens länder: Afghanistan, Irak, Nigeria, Pakistan och Syrien. Så många som 78 procent av de avlidna i terroristattentat förlorade livet i dessa länder.

Samtidigt har vi sett de senare åren hur länder i Europa utsatts för flera uppmärksammade attacker. Bland de länder som utsatts finns exempelvis Frankrike, Belgien, Tyskland, Storbritannien, Spanien och Sverige. En relativt sett mycket liten del av alla dödsfall på grund av terrorism har dock inträffat i det som kan kallas västvärlden. Under de senaste 15 åren har endast 0,5 procent av alla dödsfall (bortsett från 11 september 2001) inträffat i västvärlden. Samtidigt har Daesh/Isil pekat ut Australien, de europeiska länderna, Kanada och USA som måltavlor för attacker.

Sammanfattningsvis kan sägas att terrorismen i världen har ökat i intensitet och spridning. Förståelse för de underliggande faktorerna för terrorism är en förutsättning för att kunna skapa effektiva strategier för att kunna bekämpa den.

Utländska terroriststridande

Flödet av utländska terroriststridande som har begett sig till Irak och Syrien har visserligen avtagit, men aktuella beräkningar påvisar att sedan 2001 har omkring 35 000 utländska terroriststridande från omkring 120 av världens länder begett sig till Irak och Syrien.

Enligt vissa bedömningar kom över 7 000 nya utländska terroriststridande till Irak och Syrien under den första hälften av 2015. Attraktionskraften hos Daesh/Isil är fortfarande stark hos många individer även om detta inte längre tar sig uttryck genom att dessa individer beger sig till Irak och Syrien. Från FN:s sida har man tidigare gjort bedömningen att attraktionen att resa som utländsk terroriststridande skulle minska om Daesh/Isil inte längre kan kontrollera något geografiskt område. Detta är nu på väg att uppnås och är också ett viktigt skäl till att Daesh/Isil måste bekämpas med militära medel.

Sedan en tid tillbaka är situationen sådan att Daesh/Isil inte har något större intresse av tillresta utländska terroriststridande som saknar militär kompetens eller någon annan specifik efterfrågad kompetens. Personer som sympatiserar med Daesh/Isil har därför uppmanats att i stället agera på egen hand i sina hemländer eller i andra länder. Det finns skäl att notera att 21 procent av alla utländska terroriststridande kommer från europeiska länder medan 50 procent av dem kommer från grannländer i Mellanöstern och Nordafrika.

Flyktingströmmar

Tio av de elva länder som hade mer än 500 avlidna på grund av terrorism hade också de högsta nivåerna av flyktingar och internflyktingar (internally displaced people, IDP). Ser man till konflikten i Syrien kan man konstatera att den har föranlett att 4 miljoner människor har flytt över landets gräns, men att det under 2014 fanns 7,6 miljoner internflyktingar i Syrien.

Kostnader

Kostnaderna förorsakade av terrorismen har ökat dramatiskt. Uppskattningar har visat att den ekonomiska kostnaden för terrorism nådde sin hittills högsta nivå 2014 efter en ökning om 61 procent från närmast föregående år och en tiofaldig ökning räknat från år 2000. Beloppet för 2014 hamnade på 52,9 miljarder USD.

Utanförskapsområden och radikalisering

Sverige har liksom andra länder i västvärlden socioekonomiskt svaga områden som är utsatta för allvarlig brottslighet. Polisen har klassificerat dessa som särskilt utsatta områden, riskområden och utsatta områden där det finns en förhöjd risk för att individer och grupper av individer radikaliserar. Låg polisiär närvaro och hög brottslighet i sådana områden leder till att laglydiga människor tappar tilltron till rättsväsendet. Allmänt sett är sådan utsatthet och upplevd rättslöshet starka underliggande drivkrafter för radikalisering och terrorism.

Polisens kontaktskapande arbete bör riktas mot laglydiga människor som bor i sådana områden för att öka förtroendet för polisen och för att mobilisera så att det offentliga rummet kan återtas och domineras av dem som inte ägnar sig åt kriminell verksamhet. Medborgarnas grundläggande rätt till trygghet som innebär att man inte ska drabbas av brott ska gälla alla medborgare oavsett var i landet man är bosatt.

En trend som anställda inom Polismyndigheten för drygt ett år sedan har informerat om och som tidigare inte har varit särskilt framträdande i Sverige är ett ökat politiskt intresse hos yngre kriminella personer som bor och verkar i vissa utanförskapsområden. Detta har kommit till uttryck genom åsikter om politiska förhållanden i Mellanöstern och i övrigt mer eller mindre bestämda åsikter i vissa politiska och religiösa frågor. Detta inger naturligtvis farhågor om att personer som är vana att begå brott och att använda våld också övergår till att göra sig skyldiga till terroristbrott och brott med anknytning till terrorism.

De individer som ägnar sig åt brottslig verksamhet i sådana områden ska utan undantag – när förutsättningar för det föreligger – gripas och lagföras för all uppdagad brottslighet. Detta har i vissa sammanhang kallats för nolltolerans. Polisen måste kunna upprätthålla allmän ordning och säkerhet överallt.

För att förebygga radikalisering och motverka uppkomsten av terrorism krävs kraftfulla polisiära insatser för att motverka parallella samhällen och otrygghet i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet och utsatta områden.

I sådana områden krävs det insatser inte bara från polisen. Även andra samhällsfunktioner ska kunna utföra såväl akuta insatser som långsiktigt arbete. Det handlar såväl om ambulans och räddningstjänst som kommuner i vidare mening och andra statliga myndigheter samt andra aktörer som på olika sätt kan bidra till att vända utvecklingen.

För att långsiktigt åstadkomma förändringar i sådana områden krävs det samordning och effektivisering av samhällets insatser för att bryta det utanförskap och den utsatthet som finns i områden som är utsatta för allvarlig brottslighet.

En handlingsplan för det förebyggande arbetet

Vi anser att regeringen ska ta fram en konkret handlingsplan för det förebyggande arbetet mot radikaliserings och terrorism. För att långsiktigt kunna bekämpa terrorism och radikaliserings måste problemet angripas från flera olika håll. Det förebyggande arbetet är betydelsefullt och samhällsinsatser som kan bryta oönskad utveckling minskar senare problem.

Det är positivt att regeringen för omkring två år sedan tog fram en uppdaterad strategi mot terrorism. Efter det att alliansregeringen lade fram en strategi mot terrorism 2012 hade mycket hänt. Samhällsutvecklingen och det ökade hotet i vår omvärld gjorde att en uppdatering var nödvändig och angelägen.

Strategins syfte är att ge en samlad bild av det arbete som behövs, men den anger också regeringens syn på olika insatser. Regeringens strategi fokuserar på det förebyggande arbetet, men redovisar få konkreta åtgärder som effektivt kan bekämpa terrorism och motverka radikaliserings.

Vi vill särskilt peka på betydelsen av konkreta åtgärder på det förebyggande området lika mycket som vi förespråkar repressiva åtgärder. Vi vill också särskilt understryka att brottsbekämpande myndigheters förmåga och kapacitet att förhindra terrorbrott behöver utvecklas vilket i sin tur leder till ett behov av skarpa lagstiftningsförslag. Det har händelser nu beklagligtvis även i Sverige – och sedan tidigare i andra europeiska länder – visat.

Den 10 december 2015 träffades en överenskommelse kring åtgärder mot terrorism mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna som i någon utsträckning har lett arbetet framåt. Därefter träffades en ny överenskommelse mellan samma partier den 7 juni 2017. I den senaste överenskommelsen talas det om ”en vägledning” när det gäller förebyggande arbete. Även om det således har tagits vissa steg i riktning mot ett mer konkretiserat arbete återstår det mycket innan det finns en konkret handlingsplan. I denna fråga har för övrigt statsrådet Alice Bah Kuhnke under en riksdagsdebatt instämt i att det behövs en konkret handlingsplan.

Regeringen framhåller i sin strategi betydelsen av förebyggande arbete och anger att ett särskilt fokus ligger på området ”Förebygga”. Trots detta saknar strategin allt annat än hänvisningar till sådant som kan sägas vara traditionella brottsförebyggande insatser – främst inriktade mot ungdomar – och som egentligen inte har någon bäring på de specifika utmaningar som finns för att kunna förebygga och motverka radikaliserings och våldsbejakande extremism.

Det förebyggande arbetet bör ske på bred front och omfatta ett antal olika åtgärder. Allmänt sett behöver kunskapen öka i samhället – och framförallt hos offentliga aktörer – om vad som kan utlösa processer som leder till radikaliserings.

Uppbyggandet av kunskap bör ta sikte på hur radikaliserings kan upptäckas på ett tidigt stadium. Sådana kunskaper är särskilt värdefulla för dem som arbetar i skolan, hos kommunala myndigheter och hos andra aktörer som kommer i kontakt med ungdomar i miljöer där radikaliserings kan förekomma. På ett allmänt plan är det också betydelsefullt att motverka faktorer som skapar en känsla av utanförskap.

Det förebyggande arbetet bör konkretiseras genom att olika typer av insatser identifieras och att det utarbetas en handlingsplan för hur det förebyggande arbetet ska bedrivas där det också framgår vem som har ansvar för vad.

I den första överenskommelsen kring åtgärder om terrorism återfinns följande under rubriken Tydliggör kommunernas ansvar:

Genom samtalen nåddes enighet kring att kommunerna har ett ansvar för ett strukturerat och konkret arbete med att förebygga radikaliserings och rekrytering till våldsbejakande grupper. Det är viktigt att det lokala och centrala ansvaret samspelar vad gäller återvändare. Regeringen ska överväga vilka åtgärder som kan vidtas om det finns kommuner som inte lever upp till sitt ansvar. Det civila samhällets roll i arbetet mot våldsbejakande extremism kan inte nog understrykas.

Vi menar att det finns anledning att konkretisera detta något mer för att därigenom skapa bättre förutsättningar för kommunerna att kunna leva upp till sitt ansvar.

I utanförskapsområden och för de människor som bor där, sker i allmänhet omfattande insatser från kommuners sida. För att arbetet med att motverka radikaliserings och våldsbejakande extremism ska tas på största allvar och även få den tyngd som är nödvändig för att långsiktigt kunna nå framgång anser vi att ansvaret för detta arbete ska ligga på högsta politiska nivå i kommunerna. Detta kan hanteras exempelvis genom att ansvaret tydliggörs genom att inarbetas i en konkret handlingsplan för det förebyggande arbetet. Om det skulle visa sig vara otillräckligt eller av andra skäl inte bedömas vara lämpligt bör lagstiftning – där ansvaret tydliggörs – övervägas.

För att det förebyggande arbetet ska kunna utvecklas och insatser ska kunna göras på ett effektivt sätt i samverkan mellan olika aktörer krävs det tillgång till relevant information som kan användas i respektive aktörs verksamhet. Sådan information kan vara av avgörande betydelse för förutsättningarna att vidta åtgärder. Möjligheterna att utbyta information bör därför ses över. Detta bör ske genom en översyn av offentlighets- och sekretesslagen med ambitionen att kunna underlätta överföringen av uppgifter mellan olika aktörer, för att bättre kunna förebygga och bekämpa terrorism.

Vi vill att Säkerhetspolisen ges ett tydligt samordningsuppdrag gällande personer som misstänks ha kopplingar till terrorismrelaterad verksamhet. En ny typ av nationell samordningsfunktion bör införas i syfte att stärka samordningen mellan Säkerhetspolisen, polisen, Åklagarmyndigheten, Migrationsverket och andra relevanta aktörer i ärenden som rör terrorism. I första hand ska uppgiften vara att driva på och se till att relevant lagstiftning används för att bland annat säkerställa att potentiella terrorister inte erhåller uppehållstillstånd eller medborgarskap och att tidigare meddelade uppehållstillstånd återkallas. Det handlar också om att säkerställa att rutiner för effektivt informationsutbyte mellan myndigheterna finns och följs.

Riktlinjer för att offentliga medel ska användas för rätt ändamål

Den första överenskommelsen kring åtgärder om terrorism innefattar att inga offentliga medel ska gå till våldsbejakande budskap. I överenskommelsen anges att det är viktigt att bidragsgivare säkerställer att offentliga medel inte ges till organisationer som sprider våldsbejakande budskap. För att få statsbidrag måste en organisation leva upp till grundläggande demokratiska värderingar. Skulle de förespråka våldsbejakande budskap ska de inte få något stöd. Det gäller i synnerhet budskap som förespråkar terrorism. Det är också möjligt att kräva tillbaka stöd som beviljats på felaktiga grunder.

Överenskommelsen är bra i denna del. Den innefattar dock endast ett ställningstagande och beskriver inte hur detta ska få genomslag hos alla som på olika sätt har möjlighet att bevilja bidrag av offentliga medel. Det är viktigt att det även i praktiken inte går några offentliga medel till att finansiera spridandet av antidemokratiska och våldsbejakande budskap. Efter att den första överenskommelsen ingicks har det

framkommit fall där offentliga medel har betalats ut till en organisation som bjudit in så kallade hatpredikanter.

Den andra överenskommelsen kring åtgärder om terrorism tillför egentligen inte någonting som för frågan framåt. I den överenskommelsen nämns i detta sammanhang ”straffrättsliga regler”. Problemen när det gäller användningen av offentliga medel handlar snarast om vilka legala förutsättningar som finns att återkräva medel när den som har utbetalat medlen har gjort fel. I det avseendet krävs förvaltningsrättsliga regler och inte straffrättsliga regler. Samma fråga – avseende legala förutsättningar – aktualiseras om det i efterhand visar sig att förutsättningarna att betala ut offentliga medel inte har förelegat.

Regeringen borde ta denna fråga ett steg vidare genom att skapa förutsättningar som innebär att den restriktivitet med offentliga medel som eftersträvas också fungerar i praktiken. Detta innebär mer konkret att regeringen bör se till att det i praktiken blir möjligt att korrigera felaktiga utbetalningar i efterhand.

Det är troligt att ny lagstiftning erfordras eftersom grundprincipen är att positiva förvaltningsbeslut inte kan ändras om det är den som har fattat beslutet som har gjort fel. Den typiska felaktigheten i en nu tänkt situation skulle vara att någon beslutsfattare inte har gjort tillräckliga bakgrundskontroller innan ett beslut har fattats.

Vi anser att regeringen ska ta initiativ till den lagstiftning som krävs för att kunna säkerställa att inga offentliga medel utbetalas som riskerar att komma till användning för verksamhet eller åtgärder som riskerar att direkt eller indirekt främja eller stödja radikaliserings, våldsbejakande extremism eller terrorism.

Vi anser på motsvarande sätt att regeringen ska ta initiativ till den lagstiftning som krävs för att kunna säkerställa att felaktigt utbetalda eller felaktigt använda offentliga medel ska kunna återkrävas om medlen kommit till användning för verksamhet eller åtgärder som främjat eller riskerar att direkt eller indirekt stödja radikaliserings, våldsbejakande extremism eller terrorism.

Åtgärder för att hantera återvändare samt avhopparverksamheter

Både i Sverige och i de allra flesta andra länder krävs en förbättrad och utökad analytisk förståelse för att kunna urskilja riskindivider. En förmåga att urskilja riskindivider innebär också att insatser kan sättas in i ett tidigt skede för att förhindra fortsatt radikaliserings eller för att återanpassa personer som redan har radikaliserats eller som har deltagit i terroristaktiviteter.

Ett problem när det gäller tidigare stridande som har återvänt är att många av dem själva har begått mycket allvarliga brott som gärningsmän eller medverkat i andras mycket allvarliga brottslighet i konfliktområdena. Det finns mycket begränsade möjligheter till lagföring av sådana individer på grund av svårigheterna att säkra bevisning. Detta är ett principiellt problem i ett rättssamhälle.

Härutöver är det mycket möjligt att vissa av de tidigare stridande kan vara djupt traumatiserade av vad de har varit med om. Sådana personer kan vara mycket svåra eller omöjliga att återanpassa till ett normalt liv i samhället. De kan därför uppvisa och generera andra mycket allvarliga sociala problem som inte är omedelbart knutna till terrorism.

En utgångspunkt måste vara att lagföring för eventuell förövad brottslighet ska ske i samtliga fall där det är möjligt. Det bör göras omfattande ansträngningar beträffande alla återvändare i syfte att utreda förövad brottslighet. Regeringen måste ta ansvar för att

olika myndigheter arbetar med återvändande och att deras arbete samordnas. Det är viktigt att säkerställa att återvändare kontrolleras.

Mycket kan göras för att utöka och förbättra samverkan och informationsutbyte mellan olika myndigheter i syfte att bättre kunna identifiera riskfaktorer för radikalisering. En bred genomgång bör göras för att hitta bättre modeller för riskanalys i syfte att kunna urskilja riskindivider. Vi anser – vilket har nämnts tidigare – att möjligheterna att utbyta information bör ses över. Detta bör ske genom en översyn av offentlighets- och sekretesslagen med ambitionen att kunna underlätta överföringen av uppgifter mellan olika aktörer, för att bättre kunna förebygga och bekämpa terrorism. I detta sammanhang är det dock angeläget och viktigt att påpeka att hänsyn alltid ska tas till hur den personliga integriteten ska värnas i ett fritt och öppet samhälle.

En del i en strategi att hantera återvändare bör vara att se till att det finns förutsättningar att etablera fungerande avhopparverksamheter. Sådana avhopparverksamheter kan tillgodose olika behov på individnivå. Det kan vara så att även personer som inte har deltagit i strider för någon terroristorganisation behöver hjälp med att lämna sina kopplingar till någon organisation som har terrorism eller någon annan form av våldsbejakande ideologi på agendan.

Vi anser att det är angeläget att underlätta etableringen av avhopparverksamheter för individer som vill lämna sina kopplingar till terroristorganisationer och våldsbejakande extremistgrupper. Vi noterar även att regeringen är positiv till detta, och att frågan omfattas av den senaste överenskommelsen om åtgärder kring terrorism. Vår förhoppning är att regeringen nu kommer att ta initiativ till att olika avhopparverksamheter faktiskt etableras. Om så inte sker avser vi att återkomma i frågan.

Ökade resurser till Säkerhetspolisen och Nationella insatsstyrkan samt förstärkning av utredningsresurser

De ökade krav som ställs i arbetet för att motverka och bekämpa radikalisering, terrorism och olika former av våldsbejakande extremism innebär att Säkerhetspolisen kommer att belastas ytterligare, utöver vad dagens situation redan medför. De senaste årens händelser i Sverige och kändedomen om att individer som har haft olika kopplingar till Sverige har varit inblandade i terroristdåd i andra länder är exempel på sådant som av naturliga skäl har ökat belastningen på Säkerhetspolisen. Detta kräver i sin tur ett resurstillskott för Säkerhetspolisens verksamhet. Säkerhetspolisens budget bör därför utökas.

I regeringens strategi mot terrorism pekas på resurser från polisregionerna som en förlängning av det arbete Nationella insatsstyrkan gör. Därutöver framhåller regeringen att Sverige vid behov ska kunna inhämta stöd från motsvarande styrkor från andra EU-länder. Vidare betonas vikten av samverkan mellan polisen, Säkerhetspolisen och Försvarsmakten för att möta en eventuell terrorattack i Sverige. Alliansregeringen tog initiativet till att ett sådant samarbete kunde implementeras redan i den förra terrorismstrategin och det är viktigt att arbetet fortsätter både när det gäller övning och kapacitetsuppbyggnad. Den första överenskommelsen kring åtgärder mot terrorism innefattar att polisens insatskapacitet ska säkerställas. I den delen anfördes följande i överenskommelsen: ”Det är prioriterat att säkerställa att Polismyndighetens insatsstyrka kan agera på flera platser samtidigt och under en längre period. Ett uppdrag ges till Polismyndigheten att utreda hur denna förmåga kan säkerställas.” Även den senaste

terrorismöverenskommelsen omfattar skrivningar om polisens insatskapacitet. Det finns däremot inte någonting konkret om Nationella insatsstyrkan.

Utredningen avseende insatskapaciteten får antas gälla den egna nationella insatsförmågan i första hand. Detta är i sig bra, men med hänvisning till bland annat den så kallade Breivikutredningen kan man redan nu fastslå att Nationella insatsstyrkans egna operativa förmåga inte är tillräcklig. Vi moderater vill öka Nationella insatsstyrkans operativa förmåga och kapacitet att möta terroristangrepp på flera geografiska platser samtidigt alldeles oavsett vad den överenskomna utredningen i övrigt kan komma fram till. Detta innebär att Nationella insatsstyrkans personalstyrka måste öka. Mot bakgrund av dagens numerär i förhållande till den önskade insatsförmågan är en fördubbling av personalstyrkan en rimlig utgångspunkt.

I den första överenskommelsen kring åtgärder mot terrorism nämns att insatskapaciteten stärks genom internationell samverkan inom ramen för Atlasrådsbeslutet och möjligheten att inhämta stöd från Försvarsmakten. Det finns i och för sig inte några invändningar mot detta, men den nationella förmågan måste kunna stå på egna ben. Terroristattacker som exempelvis i Oslo och på Utøya 2011 samt Parisattackerna hösten 2015 visar att det inte finns någon tid över för att invänta stöd från andra länder. Sådana internationella lösningar avseende operativa insatser kan endast ha betydelse i tidsmässigt längre och mer omfattande scenarier. Därför krävs en egen nationell insatskapacitet som klarar svenska behov.

Det är vidare viktigt att säkerställa att den internationella åklagarkammaren i Stockholm har rätt resurser, exempelvis tillräckligt med specialutbildade poliser som kan bistå i utredningarna. Åklagare har varnat för att krigsförbrytare kan gå fria i Sverige eftersom det finns för få poliser som utreder de misstänkta brotten. Detta är inte acceptabelt.

Beträffande Åklagarmyndighetens förmåga sägs följande i den första överenskommelsen kring åtgärder mot terrorism: ”För att arbetet mot terrorism ska vara effektivt krävs att det också finns nödvändig förmåga att hantera dessa utredningar inom Åklagarmyndigheten. Ett uppdrag ges därför i Åklagarmyndighetens regleringsbrev att redovisa vilka åtgärder som har vidtagits för att säkerställa att myndigheten har beredskap att hantera den aktuella brottsligheten i enlighet med regeringens inriktningar i strategin samt följa upp effekterna av en eventuell ny lagstiftning.”

Att detta sker är bra men det går inte att påbörja en utbildning av utredare när behovet väl har uppstått. I enlighet med den i denna motion behandlade strategin för att möta återvändare betonas att lagföring ska komma i främsta rummet. Detta fordrar de facto utökad utredningskapacitet och att den finns på plats om och när behov uppstår. Nyckelfrågan för lagföring är att bevisning kan säkras. Att säkra bevisning är ett stort problem beträffande brott som har begåtts i andra länder, exempelvis i Syrien eller i Irak. Redan innan denna fråga har lösts har det vid olika tillfällen framkommit att det saknas personer med rätt kompetens för att kunna utreda terroristbrott och krigsbrott i tillräcklig omfattning. Om våra förslag vinner bifall om hur bevisning ska kunna säkras kommer behovet av utredningskapacitet att öka ytterligare. Vi anser att utredningskapaciteten måste vara tillräcklig för att vi ska ha förmågan att i Sverige utreda alla terroristbrott och krigsbrott kan leda till att någon förövare lagförs.

Arbetet med att upptäcka och motverka radikaliserings inom Kriminalvården bör utvecklas och även utökas till frivården. Vi anser att det måste ske ett ytterligare utvecklat och fortsatt arbete för att bland Kriminalvårdens klienter kunna upptäcka och motverka radikaliserings på kriminalvårdsanstalterna samt inom frivården.

Det finns ett antal internationella exempel på att personer som har begått islamistiskt motiverade terrordåd med stor sannolikhet har radikaliserats i fängelsemiljö, i samband med att de avtjänat fängelsestraff. Detta påvisar betydelsen av att Kriminalvården bedriver ett aktivt arbete för att motverka radikalisering av personer som är intagna på anstalt eller som är klienter inom frivården.

Kriminalvården presenterade i maj 2016 rapporten ”Våldsbejakande extremism i Kriminalvården – Redovisning av regeringens uppdrag att kartlägga metoder och arbetssätt för att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism i Kriminalvården”. Där redovisas bland annat nuvarande arbetssätt och metoder för att motverka radikalisering, deltagande i internationell samverkan och förslag till fortsatt arbete. Rapporten visar att det pågår ett arbete men också att mycket återstår att göra. Det föreligger lika stora utmaningar när det gäller arbetet som bör riktas mot individer som driver på radikaliseringsprocesser och rekrytering av stridande, som att motverka radikalisering i sig.

Även i ett kriminalvårdsperspektiv är det angeläget att det finns ett system för urskiljning och identifiering av individer som kan riskera att radikaliseras, individer som redan är inne i en radikaliseringsprocess samt individer som redan tillägnat sig en våldsbejakande uppfattning och som riskerar att påverka och rekrytera andra. När individer som kan riskera att radikaliseras, individer som redan är inne i en radikaliseringsprocess samt individer som redan tillägnat sig en våldsbejakande uppfattning har identifierats måste verksamma åtgärder sättas in för att hantera dessa individer.

Utökad och ännu bredare samverkan mellan myndigheter samt bank- och finanssektorn

Alliansregeringen beslutade den 29 november 2012 (dnr Fi2012/4457) att ge ett antal myndigheter, varav Ekobrottsmyndigheten var en, uppgiften att i samverkan ta fram en nationell riskbedömning avseende penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige. I den rapporten identifierades självfinansiering med legala intäkter, insamlingsverksamhet för vidarebefordran till utlandet, penningöverföringar med begränsad spårbarhet, kontantsmuggling och annan utförelse samt remitteringar och bistånd till områden som kontrolleras av terroristgrupper som fem högriskområden.

Mer behöver göras för att komma åt finansieringen av terrorism från Sverige. Vi anser att ett viktigt steg i att förstärka arbetet mot terrorism och radikalisering är att ta krafttag mot finansieringen av terrorism.

I den första överenskommelsen kring åtgärder om terrorism finns en särskild punkt som avser ”Åtgärder mot finansiering av terrorism”. Där skrivs följande:

Regeringen ska föreslå ett gemensamt uppdrag till Polismyndigheten (Finanspolisen), Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket att utveckla, strukturera och stärka samverkan på terrorismfinansieringsområdet. Ett sådant uppdrag innebär att Skatteverkets och Ekobrottsmyndighetens kunskap och förmåga används bättre i arbetet mot finansiering av terrorism. Myndigheternas förmåga ska också stärkas genom bättre samarbete med Säkerhetspolisen och Polismyndigheten.

Detta initiativ är bra men det behöver utökas till fler myndigheter och även andra aktörer. Tullverket, Kronofogdemyndigheten, Finansinspektionen och Bolagsverket är fyra nya myndigheter som bör involveras i detta arbete liksom bank- och finanssektorn och dess företrädare i vidare mening.

Vi anser att regeringen ska ta initiativ till en strukturerad och bred samverkan mellan myndigheter – som Säkerhetspolisen, Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Tullverket, Kronofogdemyndigheten, Finansinspektionen, Bolagsverket och andra – och bank- och finanssektorn samt andra branscher och branschföreträdare i syfte att kunna upptäcka och ta initiativ mot finansiering av terrorism.

En annan mer konkret verksamhet som kan leda till att även finansiering av terrorism upptäcks är operativ samverkan mellan polisen, tullen och Kronofogdemyndigheten. Sådan samverkan har redan förekommit vid några tillfällen och har varit till nytta för samtliga medverkande. Regeringen bör därför ge polisen, Tullverket och Kronofogdemyndigheten ett tydligt uppdrag att löpande samverka och genomföra gemensamma kontroller för att komma åt finansiering av terrorism.

Ett problem som internationellt samarbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism har svårt att komma åt är sådant som sker genom användning av bitcoins och andra virtuella valutor. Detta problem är känt hos svenska myndigheter men ståndpunkten inför detta problem har många gånger sagts vara att problemet behöver hanteras i särskild ordning. Om det är lätt att använda bitcoins och andra virtuella valutor för finansiering av terrorism och i andra brottsliga syften samtidigt som det blir allt svårare att finansiera terrorism via de reguljära finansiella systemen kommer denna typ av verksamhet med stor säkerhet att styras över mot virtuella valutor. Regeringen bör därför ta initiativ till särskilda åtgärder som ska motverka och med straffrättsliga medel kunna bekämpa finansiering av terrorism som sker vid sidan av de reguljära finansiella systemen.

Signalspaning

I debatten kring åtgärder mot terrorism föreslås ofta olika nya straffbestämmelser. När det gäller regelverket som sådant och vad som är straffbart är lagstiftningen i allt väsentligt bra. Det främsta problemet ur ett övergripande perspektiv, både internationellt och nationellt, är att det föreligger uppenbara svårigheter att säkra bevis avseende terroristbrott och krigsförbrytelser i andra länder. Möjligheterna att erhålla underrättelseinformation och att säkra bevisning måste därför bli bättre för att terrorismen ska kunna bekämpas effektivt.

Personer som har rest för att strida med terroristorganisationer utgör ett allvarligt hot också mot Sverige. Det finns goda skäl att anta att åtskilliga av dem som har återvänt har gjort sig skyldiga till terroristbrott eller krigsförbrytelser. De har säkerligen även förmåga att utföra terrorhandlingar här i landet. Rättsvårdande myndigheter behöver en stark och adekvat förmåga att möta det hot som dessa individer utgör.

När resandet för att strida med terroristorganisationer kriminaliserades inskränktes Säkerhetspolisens möjligheter att genom signalspaning få tillgång till underrättelseinformation. Reglerna avseende signalspaning innebär att det inte längre är tillåtet att erhålla underrättelseinformation avseende exempelvis en viss individ när förundersökning har inletts. Samtidigt förhåller det sig så att förundersökning ska inledas när förutsättningar för detta föreligger. Det är därför inte lagligen möjligt att underlåta att inleda förundersökning av det skälet att man då kanske går miste om mycket värdefull information.

Vi anser att det bör göras möjligt att erhålla underrättelseinformation från signalspaning även när förundersökning har inletts. Säkerhetspolisen har huvudansvaret för att bekämpa terrorism. Det ligger i sakens natur att personer som ägnar sig åt terrorist-

relaterad verksamhet inte gör det öppet. Säkerhetspolisen måste därför ges nödvändiga verktyg för att motverka terrorismrelaterad brottslighet och för att lagföring av sådan brottslighet ska kunna ske. Säkerhetspolisen och polisen måste därför kunna använda exempelvis hemliga tvångsmedel för att utreda sådan brottslighet. Den tekniska utvecklingen går snabbt framåt vilket utnyttjas av terrorister och terroristorganisationer. Detta medför nya utmaningar för Säkerhetspolisen.

Förutsättningarna att säkra bevisning i länder där de flesta terroristattackerna äger rum är närmast obefintliga av ett antal olika skäl. Genom att åtminstone i gränsöverskridande fall kunna inhämta bevisning avseende terrorismrelaterad allvarligare brottslighet skulle möjligheterna att åtala personer och herefter kunna fälla dem i domstol öka betydligt. En stor del av åtgärderna inom detta område behöver ske genom internationellt rättsligt samarbete som innefattar åtgärder för att, bland annat med tekniska hjälpmedel, säkra bevisning som håller sådan kvalitet att den kan läggas till grund för en fällande dom i en modern rättsstat.

Den senaste terrorismöverenskommelsen tar endast sikte på problem ”om det kriminaliserade området utökas” och tar således inte sin utgångspunkt i de problem som i allra högsta grad finns redan i dag, efter det att resandet för att strida med terroristorganisationer kriminaliserades. Formuleringen i den senaste terrorismöverenskommelsen är ett sätt från regeringens sida att skriva bort dagens problem. Av detta skäl kvarstår kravet att även dagens problem ska åtgärdas.

Regeringen bör ta initiativ till de lagändringar som krävs för att göra det möjligt att erhålla underrättelseinformation från signalspaning parallellt med en pågående förundersökning avseende en viss person.

Bevisning och tvångsmedel i övrigt

När det gäller den tekniska utvecklingen medför den nya möjligheter som är positiva i många avseenden, men den kan också användas för onda syften. I det sistnämnda fallet kan det samtidigt innebära nya begränsningar för Säkerhetspolisen och polisen när de ska fullgöra sina uppgifter och mer specifikt när det gäller användningen av framförallt hemliga tvångsmedel. Det bör därför tillsättas en utredning med uppdrag att inventera alla i dag föreliggande problem för de rättsvårdande myndigheterna och om nuvarande lagstiftning på tvångsmedelsområdet står i överensstämmelse med dagens tekniska utveckling. Uppdraget för utredningen bör också vara att blicka framåt i syfte att – om möjligt – skapa framförhållning.

Vi anser således att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av om nuvarande lagstiftning på tvångsmedelsområdet står i överensstämmelse med dagens tekniska utveckling samt redan känd kommande och förväntad teknikutveckling och vid behov återkomma med förslag till lagändringar och eventuell ny lagstiftning.

Vi anser även att regeringen ska ta initiativ till en bredare översyn av Säkerhetspolisens behov av nya verktyg för att upptäcka och utreda terroristbrott, utöver hemlig dataavläsning som är under utredning.

En del i översynen är att överväga möjligheten att vid vissa grova brott inom terrorismområdet kunna använda hemlig rumsavlyssning. Detta trots att minimistraffet för dessa brott är lägre än fyra års fängelse. Med brott med terrorkoppling avses offentlig uppmaning till terroristbrott, rekrytering till terroristbrott, utbildning till terroristbrott, finansiering av terroristbrott och resor i terrorismsyfte. Svårigheterna att

utreda brott av dessa slag i kombination med det starka intresset av att de beivras gör det eventuellt motiverat att frånga huvudregeln om fyra års minimistraff.

En särskild del av tvångsmedelslagstiftningen är den så kallade preventivlagstiftning som tillåter användningen av hemliga tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott. De nu aktuella reglerna finns i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott vars regler aktualiseras innan det finns förutsättningar att inleda förundersökning. Om det finns förutsättningar för att inleda förundersökning ska i stället tvångsmedelsbestämmelserna i rättegångsbalken tillämpas. Regeringen bör ta initiativ till en allmän översyn av preventivlagstiftningen för att se om det föreligger behov av att göra lagstiftningen användbar i fler fall än i dag.

En annan aktuell fråga är att det i dag inte är möjligt att kalla återvändare till förhör när det saknas förutsättningar att inleda förundersökning. I sådana fall har Säkerhetspolisen i dag endast möjlighet att föra ett samtal med personen i fråga och det endast om personen i fråga själv vill. När det gäller återvändare finns det på goda grunder anledning att anta att sådana personer ofta kan lämna värdefull underrättelseinformation. Det finns därför skäl att tillskapa en ny form av preventivlagstiftning som ger Säkerhetspolisen möjlighet att rutinmässigt kalla återvändare till förhör och om så erfordras också hämta personer till förhör i syfte att erhålla information i underrättelsesyfte.

Regeringen bör därmed utreda en ny form av preventivlagstiftning som ger Säkerhetspolisen möjlighet att kalla återvändare till förhör, i syfte att erhålla information i underrättelsesyfte, när förutsättningar att inleda förundersökning inte föreligger.

Cyberkriminalitet, internet, sociala medier och datalagring

Cyberkriminaliteten blir allt vanligare och utgör till stora delar en komplicerad värld av organiserad brottslighet och terrorism där det blir allt svårare att skydda sig. Sårbarheten i samhället, och för enskilda människor, ökar på grund av att i princip alla i något avseende är beroende av datorer. Cybervärlden och sårbarheten ger också terroristorganisationer möjligheter att utföra attacker som orsakar stor förödelse i sig eller som slår ut olika typer av system som i sin tur öppnar för traditionella attacker med exempelvis sprängmedel och vapen.

Sverige är ett av de länder som över tid har legat bland de tre främsta när det gäller it-utveckling. När det däremot gäller it-säkerhet är vi sämre än väldigt många andra och ligger även efter ett antal afrikanska länder. Att exempelvis slå ut tekniska system i Sverige kan rubriceras som sabotage. Med kvalificerat uppsåt är sabotage ett terroristbrott, som finns i katalogen i terroristbrottslagen.

Det har blivit allt vanligare att använda it-baserade ageranden för att uppnå effekter som tidigare bara hade kunnat uppnås med hjälp av sprängämnen. I den senaste terrorismöverenskommelsen berörs problematiken något men det saknas rejäla tag och konkreta åtgärder. På senare tid har det dessutom framkommit uppenbara brister och att arbetet i Regeringskansliet inte har fungerat när det gäller it-säkerhet. Detta är det av statministern kallade "haveriet" på Transportstyrelsen ett tydligt exempel på.

Utnyttjandet av internet och sociala medier i propagandasyfte hänger också samman med terroristorganisationers agerande i cybervärlden. Det är angeläget att tillskapa en strategi för att hantera problemen med cyberkriminalitet och även titta närmare på hur terroristorganisationers användning av propagandaspridning på internet och sociala medier ska motverkas och hanteras.

Vi anser att regeringen bör upprätta en strategi för att hantera problemen med cyberkriminalitet – som också kan kopplas till terroristorganisationer – och hur terroristorganisationers användning och propagandaspridning på internet och sociala medier ska motverkas och hanteras.

EU-domstolens förhandsavgörande avseende datalagring har slagit undan de generella förutsättningarna för datalagring och den svenska lagstiftning som bygger på EU:s datalagringsdirektiv. Nationell säkerhet och nationella skyddsintressen, såsom kvalificerad brottslighet som hotar rikets säkerhet, faller dock utanför EU:s kompetensområde. Det området omfattas därför inte av EU-domstolens förhandsavgörande avseende datalagring.

En utredning har tillsatts av regeringen som ska titta närmare på förutsättningarna för datalagring. Frågan är mycket angelägen att hantera skyndsamt. Regeringen bör därför snarast presentera lagförslag som skapar förutsättningar för att lagringen och överlämningen av datatrafikuppgifter fungerar när det gäller brott som hotar rikets säkerhet.

Kriminalisering av medverkan i stödfunktioner för en terroristorganisation

En av regeringen tillsatt utredning har presenterat förslag som innebär att medverkan i vissa stödfunktioner för en terroristorganisation bör kriminaliseras. Vi delar den uppfattningen och anser att regeringen snarast bör ta initiativ till ytterligare kriminalisering av samröre med terroristorganisationer genom medverkan i stödfunktioner – såsom materielvård, transport och underhåll, matlagning eller på annat liknande sätt – som bidrar till organisationens förmåga att delta i en väpnad konflikt eller att begå allvarliga brott.

Förbud i svenska pass mot att besöka vissa länder

Enligt 19 § passlagen (1978:302) krävs det passtillstånd för den som avtjänar fängelsestraff och inte är villkorligt frigiven, eller genomgår slutna ungdomsvård, utom när straffet eller vården är en månad eller kortare tid, eller står under övervakning efter dom på skyddstillsyn eller efter villkorlig frigivning från fängelse. Sådant tillstånd krävs även i vissa andra fall.

Passtillstånd ska, enligt 21 § andra stycket passlagen, vägras i vissa situationer. För det första om det skäligen kan antas att den dömde skulle ägna sig åt brottslig verksamhet i samband med en utlandsresa. Detta gäller när brottslighet med anknytning till narkotika kan befaras och annars endast i undantagsfall. För det andra att han eller hon genom att resa utomlands skulle söka undandra sig fortsatt verkställighet av den ådömda påföljden. Slutligen – för det tredje – att resan annars skulle motverka hans eller hennes anpassning i samhället. Även vid denna prövning kan det antas att intresset av att motverka narkotikamissbruk i praktiken blir det dominerande skälet för passvägran.

Enligt 9 § passlagen har passmyndigheten möjlighet att begränsa giltighetsområdet för ett pass. Möjligheten att begränsa giltighetsområdet för ett pass är, enligt 14 § passlagen, även ett alternativ till att återkalla ett gällande pass, vilket kan ske i ett antal olika situationer. Om ett beslut om begränsning av passets giltighet fattas (exempelvis

giltighetsområde) ska passet, enligt 17 § passlagen, förses med en anteckning om begränsningen. Detta innebär i praktiken ett förbud att resa in i de länder som inte omfattas av giltighetsområdet. Enligt 23 § passlagen kan det i ett passtillstånd också krävas att ett pass endast får utfärdas med begränsad giltighet.

Passlagen är med andra ord redan anpassad för att i vissa fall begränsa möjligheterna att med hjälp av ett svenskt pass resa in i andra länder. Denna möjlighet borde användas och anpassas för att bidra till det internationella samarbetet kring terrorism men också för att förhindra att svenska medborgare gör sig skyldiga till allvarlig brottslighet i andra länder (vilket i viss utsträckning är möjligt redan i dag).

Vi anser att regeringen bör ta initiativ till att se över möjligheten att i svenska pass skriva in förbud mot att besöka vissa länder i syfte att förhindra deltagande i terroristaktiviteter.

Möjlighet att återkalla svenskt medborgarskap för den som har dubbla medborgarskap

Enligt 2 kap. 7 § andra stycket regeringsformen får ingen svensk medborgare som är eller har varit bosatt i riket fråntas sitt medborgarskap. Skyddet mot förlust av det svenska medborgarskapet är absolut och kan inte begränsas, men gäller endast den som är eller har varit bosatt i Sverige.

En person som aldrig haft hemvist här i landet kan förlora sitt svenska medborgarskap när han eller hon fyller tjugotvå år. Förlust av svenskt medborgarskap sker inte om detta skulle leda till att personen blir statslös.

Mot bakgrund av några fall där medborgarskap förvärvats på grund av oriktiga uppgifter lade en utredning år 2006 (SOU 2006:2) fram ett förslag till ändringar i regeringsformen som skulle göra det möjligt att frånta någon hans eller hennes svenska medborgarskap om det förvärvats genom oriktiga eller ofullständiga uppgifter eller genom annat otillbörligt förfarande. Förslaget ledde dock inte till lagstiftning.

I många andra länder finns möjlighet att frånta personer deras medborgarskap på olika grunder. En vanlig orsak är att medborgarskapet till följd av den enskildes agerande har beviljats på felaktiga grunder. I flera andra länder finns också möjligheter att frånta någon hans eller hennes medborgarskap på grund av att vederbörande har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet eller har anslutit sig till en väpnad styrka i ett annat land.

Inom EU har 19 länder regler om förlust av medborgarskap till följd av frivillig tjänstgöring i utländsk militär styrka eller på grund av gärningar som är till allvarlig skada för statens vitala intressen. Exempel på sådana bestämmelser finns i Danmark, Tyskland, Nederländerna, Storbritannien, Belgien, Frankrike och Irland. I Tyskland har man för lite drygt ett år sedan från politiskt håll framhållit att man ska skärpa möjligheterna att frånta personer tyskt medborgarskap när det finns anknytning till terrorism.

I Danmark kan en person som döms för brott mot en eller flera bestämmelser i 12 och 13 kap. i den danska straffeloven (till exempel för terrorism) fråntas sitt danska medborgarskap, under förutsättning att han eller hon inte blir statslös. Detta gäller i vissa fall även personer som har dömts utomlands.

I Norge har man i en utredning (NOU 2015:4) tittat på vilka möjligheter som finns att införa regler om förlust av medborgarskap när en medborgare agerar på ett sätt som

kan medföra allvarlig skada för statens vitala intressen eller frivilligt har tjänstgjort i en utländsk militär styrka.

I en melding till stortinget har den norska regeringen uttalat bland annat följande.

Med de senere års utveckling med terror, radikaliserings och extremism er det viktig å se på muligheter for å kalle tilbake det norske statsborgerskapet som et tiltak mot denne utviklingen. Dette var bakgrunnen for en utredning av om det bør innføres regler om tap av statsborgerskap der en statsborger opptrer sterkt til skade for statens vitale interesser eller frivillig har tjenestegjort i en fremmed militær styrke. I utredningen konkluderes det med at innenfor de rammer Grunnloven og internasjonale forpliktelser setter, er det mulig å innføre regler om tap av statsborgerskap i visse tilfeller. Flere andre land har innført regler om tap av statsborgerskap. Det gjelder blant annet Danmark, Nederland og Storbritannia. Utredningen har vært på høring, og Justis- og beredskapsdepartementet jobber med oppfølging av høringen.

Avslutningsvis anføres at ”regjeringen vil innføre regler om tap av statsborgerskap for overtredelse av visse bestemmelser i straffeloven”.

Vi anser att frågan om återkallelse av medborgarskap bör utredas även i Sverige. Det bör vara möjligt att återkalla ett svenskt medborgarskap för den som döms för terroristbrott och viss annan terrorismrelaterad brottslighet och har dubbla medborgarskap.

Möjlighet att återkalla uppehållstillstånd i vissa situationer och översyn av lagen om särskild utlänningskontroll

I ett säkerhetsärende enligt utlänningslagen (1 kap. 7 §) kan Säkerhetspolisen av skäl som rör rikets säkerhet eller som annars har betydelse för allmän säkerhet förorda att en utlänning ska avvisas eller utvisas, att en utlännings ansökan om uppehållstillstånd eller arbetstillstånd ska avslås eller att en utlännings uppehållstillstånd eller arbetstillstånd ska återkallas, att en utlänning inte ska beviljas statusförklaring eller att en utlännings statusförklaring ska återkallas, att en utlänning inte ska beviljas resedokument eller att en utlännings ansökan om ställning som varaktigt bosatt ska avslås eller att en utlännings ställning som varaktigt bosatt ska återkallas.

Det har framkommit synpunkter på att det är omotiverat svårt att i vissa fall återkalla uppehållstillstånd från personer som erhållit sådana tillstånd. Det finns därför anledning att närmare överväga om det krävs utökade möjligheter att – i första hand – återkalla uppehållstillstånd i förhållande till vad som gäller i dag vid tillräckligt starka misstankar om kopplingar till terrorismrelaterad verksamhet och viss annan brottslighet.

Det har framkommit synpunkter att lagen om särskild utlänningskontroll inte är ändamålsenlig och att det finns vissa svårigheter att tillämpa lagstiftningen. Det är angeläget att denna typ av utlänningskontroll fungerar och att lagstiftningen är ändamålsenlig. Regeringen bör därför se över lagen om särskild utlänningskontroll i syfte att den ska kunna tillämpas i fler fall än vad som sker i dag.

Vissa straffskärpningar

I dag framstår strafflatituderna för vissa brott inom terrorismområdet, det vill säga de straffnivåer som straffskalorna omfattar, som orimligt låga. Straffskalorna kan inte sägas spegla brottens allvar.

Vi anser att straffen bör skärpas väsentligt för exempelvis följande brott inom terrorismområdet: offentlig uppmaning till terroristbrott, rekrytering till terroristbrott, utbildning till terroristbrott, finansiering av terroristbrott och resor i terrorismsyfte. När det gäller dessa brott bör strafflatituderna vara från fängelse sex månader till fängelse fyra år i stället för – som i dag – från fängelse 14 dagar till fängelse två år.

Vi vill även se en höjning av strafflatituderna för grova brott. Är brottet grovt bör det dömas till fängelse lägst två år och högst tio år, i stället för fängelse lägst sex månader och högst sex år som gäller i dag. Detta skulle också innebära ett närmande till straffnivåerna i motsvarande lagstiftning i andra jämförbara länder.

Regeringen bör därför tillsätta en utredning i syfte att skärpa straffen för vissa brott inom terrorismområdet, såsom offentlig uppmaning till terroristbrott, rekrytering till terroristbrott, utbildning till terroristbrott, finansiering av terroristbrott och resor i terrorismsyfte.

Effektivt internationellt samarbete och förutsättningar för lagföring

Internationellt samarbete mot terrorism måste ha hög prioritet eftersom det är på internationell nivå man hittar många av de nyckelproblem som måste lösas om terrorismen ska kunna bekämpas effektivt. Sverige har blivit invalt i FN:s säkerhetsråd och det förpliktar Sverige att ta ett större ansvar än tidigare – inte minst när det gäller bekämpningen av terrorism och det internationella samarbetet kring detta. Hitintills finns det åtskilligt mer att önska när det gäller regeringens engagemang och de möjligheter närvaron i FN:s säkerhetsråd öppnar.

Sverige har prioriterat vissa av Agenda 2030-målen trots att alla mål är jämställda i den meningen att inget mål har företräde framför något annat. De mål som har prioriterats handlar exempelvis om jämställdhet och feminism. Skulle någonting ändå ha prioriterats skulle det i stället ha varit mål som ändå har basal betydelse, exempelvis mål nummer 16, som handlar om fungerande demokrati och rättsliga funktioner inklusive bekämpning av terrorism.

Det är svårt att börja tala om jämställdhet mellan kvinnor och män, exempelvis i Boko Haram-kontrollerat område i Nigeria, innan terrorismen har bekämpats. Regeringens inställning framstår som minst sagt ogenomtänkt. När det gäller nödvändigheten att satsa på rätt åtgärder har man haft och har man fortfarande genom platsen i FN:s säkerhetsråd en unik möjlighet att driva på för bättre fungerande terrorismbekämpning och utvecklingen av rättsstatliga funktioner.

Det gäller att börja i rätt ände. Terrorismbekämpning och demokrati samt etablerade och fungerande rättsliga institutioner är en nödvändighet innan det över huvud taget är möjligt att börja tala om jämställdhet. Regeringen har i detta avseende hitintills inte utnyttjat den möjlighet att göra skillnad som platsen i Säkerhetsrådet har gett möjligheter till.

Mer än hälften av världens länder bidrar i dag till den internationella terrorismen genom att generera stridande till olika terroristorganisationer. Bland de olika terroristorganisationerna i världen finns upp emot 35 000 utländska stridande från omkring 120 av världens länder.

Utländska stridande och människor som har radikaliserats och deras nätverk utgör ett omedelbart och långsiktigt globalt hot. De individer som inte omkommer i strid och

som har återvänt eller återvänder till sina hemländer eller till tredje land kan utgöra ett högst påtagligt och fortsatt hot mot både nationell och internationell säkerhet.

Många återvändare borde visserligen kunna återintegreras i sina samhällen och kan också tänka sig att överge sina våldsideal, men samtidigt kommer andra återvändare att fortsätta att verka för terrorism och våldshandlingar både på kort och på lång sikt. Både i Sverige och i andra länder krävs en förbättrad analytisk förståelse av problemet och operativa åtgärder från olika aktörer och inte bara från säkerhetstjänsternas sida. På ett övergripande plan har utbyte av underrättelseinformation avgörande betydelse såväl nationellt som mellan olika länder i världen för att kunna ingripa mot terrorism i olika skeden och på olika sätt.

Konkreta åtgärder för att i olika sammanhang kunna överföra betydelsefull information behöver tillskapas. Sådan information ska även kunna avse enskilda individer av särskilt intresse. I detta sammanhang är det dock viktigt att påpeka att människors personliga integritet och individuella fri- och rättigheter måste skyddas i enlighet med rättsstatens principer. Oprecisa åtgärder med låg verkningsgrad som drabbar människor i allmänhet måste undvikas. Skälet till detta är att sådana åtgärder tenderar att bli kontraproduktiva genom att allmänhetens acceptans för terrorismbekämpningen eroderas.

Vidare måste ökade ansträngningar göras beträffande förebyggande arbete och vidtagande av åtgärder avseende återvändare. Det finns också anledning att särskilt framhålla internet och sociala medier som arenor som har avgörande betydelse för att det ska vara möjligt att framgångsrikt kunna motverka radikaliserings- och terroristpropaganda. Här behöver strategier utarbetas.

Ett ökat utbyte av relevant information är av avgörande betydelse för förmågan att bekämpa terrorism framgångsrikt. Detta kan ske genom passageraruppgifter, som är ett område där arbete pågår inom EU, men också genom andra och delvis nya informationsstrukturer.

Den internationella terrorismen och inte minst problemet med alla utländska stridande för terroristorganisationer är en stor utmaning för allt fler av världens länder och hela världssamfundet. Problemet förtjänar att tas på största allvar och kräver insatser och åtgärder såväl nationellt, regionalt, exempelvis inom ramen för EU, som genom FN och säkerhetsrådet. Vi anser att ett helhetsperspektiv ska genomsyra allt arbete kring terrorism. Arbetet ska inriktas på kraftfulla åtgärder för bekämpande och motverkande av terrorism, vilket ska vara fokus för Sveriges internationella arbete på detta område.

Tidigare har det förelegat ett förhållandevis starkt fokus på insatser mot terrorism inom ramen för EU. Det är klart att EU har en viktig roll och inte får glömmas bort men de avgörande skillnaderna uppnår man dock inte i EU-länder utan i de länder där det finns störst behov av att bekämpa terrorism och våldsbejakande extremism och där bristerna avseende demokrati och rättsstatliga funktioner är som störst.

Vidare anser vi att Sverige ska bidra till kapacitetsutbyggnad av rättsliga funktioner i andra länder, inte minst för att kunna säkra bevisning avseende terroristbrott och krigsförbrytelser.

En av de absolut största utmaningarna när det gäller bekämpningen av terrorism är att kunna säkra bevisning av sådan kvalitet att den kan läggas till grund för fällande domar i länder som inte gör avkall på grundläggande rättsprinciper.

Om man tar Irak som exempel kan man först konstatera att ett antal bindande FN-resolutioner inte har blivit implementerade i nationell lagstiftning. Det finns visserligen

en nationell förmåga hos de säkerhetstjänster som finns i landet men informationsutbytet dem emellan fungerar inte på önskvärt sätt. Härutöver finns det brister i den nationella rättsordningen och den bevisning som finns kommer i huvudsak genom ett erkännandebaserat system och inte genom objektiv teknisk bevisning. Detta gör att även om bevisning kan säkras i Irak – om den nu i vissa fall ens kan kallas bevisning – så uppfyller den inte de krav vi ställer på bevisning i rättsstater för att den ska kunna läggas till grund för en fällande dom avseende allvarlig brottslighet.

I Irak och Syrien begås säkerligen många terroristbrott och krigsförbrytelser också av svenska tillresta terroriststridande. Dessa individer kan i allmänhet inte lagföras på grund av avsaknaden av bevisning eller ens misstänkas för brott av den anledningen att objektiv information om brottsligheten saknas.

Vi anser därför att Sverige bör bidra till att skapa förutsättningar för FN-organ att i världens länder på ett bättre och mer effektivt sätt driva på genomförandet och implementeringen i nationell lagstiftning av säkerhetsrådets resolutioner. Sverige bör också bidra till att skapa förutsättningar för FN-organ att i de länder där störst behov föreligger bidra till att utveckla de nationella rättssystemen för att bevisning som säkras i sådana länder ska vara av den beskaffenhet och kvalitet som krävs för att i andra länder – som Sverige – kunna läggas till grund för rättsliga förfaranden och fällande domar för terrorist- och krigsbrott.

Vidare anser vi att Sverige bör bidra till att utveckla samarbetet för att effektivare kunna bekämpa terrorism inom Europeiska unionen.

För att minska det ökade intresse som har kunnat iakttas under en följd av år när det gäller individer som reser för att strida med terroristorganisationer bör Daesh/Isil bekämpas militärt så att de inte längre förfogar över något territorium. Sådana insatser har under senaste året varit förhållandevis framgångsrika. Förutom att förlusten av territorium sannolikt påtagligt begränsar rekryteringen av utländska terroriststridande är det också ett viktigt steg i världssamfundets strävan efter en hållbar fred i regionen.

Sverige bör även fortsatt ha en hög ambition att delta i internationella insatser. Just nu ligger mycket av fokus på de sönderfallande staterna i Mellanöstern och Nordafrika som också utgör baser för den terror som riktas mot länder utanför den regionen. Det är viktigt att Sverige tar sitt ansvar i kampen mot terrorismen. Det svar som regeringen gav på Frankrikes begäran om stöd efter terrorattentaten i Paris 2015 enligt Lissabonfördragets artikel 42.7 var för svagt och har präglats av både saktfärdighet och försiktighet. Alliansen föreslog till exempel att vi skulle addera en flyginsats likt den i Libyen 2011.

Slutligen anser vi att det svenska biståndet i ökad utsträckning ska användas för att stärka stater i sönderfall som är i farozonen för att bli baser åt terrorister.

Tomas Tobé (M)

Krister Hammarbergh (M)

Anders Hansson (M)

Pål Jonson (M)

Anti Avsan (M)

Ellen Juntti (M)

